

РОЗРОБКА КОМБІНОВАНОГО ПІДХОДУ ДО ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

© 2016 БУБЕНКО П. Т., ДРАПЕЗА Я. В.

УДК 330.837

Бубенко П. Т., Драпеза Я. В. Розробка комбінованого підходу до тарифного регулювання в житлово-комунальному господарстві

У статті розглянуто механізм формування комбінованого підходу до тарифного регулювання в ЖКГ. Охарактеризовано ключові аспекти тарифного регулювання. Запропонована схема тарифного регулювання враховує не тільки внутрішні фактори (втрати ресурсів, заборгованість підприємств ЖКГ, недоліки системи управління), а і прогнози змін у зовнішньому середовищі (інфляція, інвестиційні ресурси, можливості державної соціальної політики). Регуляторні функції тарифу відповідають за досягнення як фінансової стійкості самих підприємств ЖКГ, так і підвищеного рівня соціальних стандартів життя населення. Регуляторна функція тарифів також ставить своїм завданням досягнення балансової рівноваги між інтересами виробника і споживача. Концептуальна модель тарифного регулювання містить комплекс органічно пов'язаних між собою заходів, включаючи поглиблену аналітику галузі, оцінку ситуаційного стану, врахування інтересів споживачів, зацікавленість в якості послуг, що надаються.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, тарифи, регіон, тарифне регулювання, реформування.

Рис.: 1. **Формул:** 1. **Бібл.:** 9.

Бубенко Павло Трохимович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

Драпеза Яна Валеріївна – здобувач, кафедра економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: ariadna713@yandex.ua

УДК 330.837

UDC 330.837

Бубенко П. Т., Драпеза Я. В. Разработка комбинированного подхода к тарифному регулированию в жилищно-коммунальном хозяйстве

В статье рассмотрен механизм формирования комбинированного подхода к тарифному регулированию в ЖКХ. Охарактеризованы ключевые аспекты тарифного регулирования. Предложенная схема тарифного регулирования учитывает не только внутренние факторы (потери ресурсов, задолженность предприятий ЖКХ, недостатки системы управления), но и прогнозы изменений во внешней среде (инфляция, инвестиционные ресурсы, возможности государственной социальной политики). Регуляторные функции тарифов отвечают за достижения как финансовой устойчивости самих предприятий ЖКХ, так и повышенного уровня социальных стандартов жизни населения. Регуляторная функция тарифов также ставит своей задачей достижение балансового равновесия между интересами производителя и потребителя. Концептуальная модель тарифного регулирования содержит комплекс органически связанных между собой мероприятий, включая углубленную аналитику отрасли, оценку ситуационного состояния, учет интересов потребителей, заинтересованность в качестве предоставляемых услуг.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, тарифы, регион, тарифное регулирование, реформирование.

Рис.: 1. **Формул:** 1. **Библ.:** 9.

Бубенко Павел Трофимович – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономики предприятий, бизнес-администрирования и регионального развития, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

Драпеза Яна Валериевна – соискатель, кафедра экономики предприятий, бизнес-администрирования и регионального развития, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: ariadna713@yandex.ua

Bubenko P. T., Drapeza Ya. V. Developing a Combined Approach to the Tariff Regulation in the Housing and Communal Services

The article considers the mechanism of formation of a combined approach to the tariff regulation in the housing and communal services. The key aspects of the tariff regulation are characterized. The proposed scheme of the tariff regulation takes into consideration not only the internal factors (loss of resources, debts of the housing and communal services enterprises, shortcomings of control system), but also forecasted changes in the external environment (inflation, investment resources, possibilities of the State social policy). The regulatory functions of tariffs are responsible for both the financial sustainability of the housing and communal services enterprises themselves and the elevated social standards of living of the population. The regulatory function of tariffs is also aimed at achieving a balanced equilibrium between the interests of producers and those of consumers. A conceptual model of the tariff regulation contains a complex of organically interrelated activities, including in-depth analytics of the industry sector, evaluation of the situation status, consideration of consumers interest in quality of the services provided.

Keywords: housing and communal services, tariffs, region, tariff regulation, reforming.

Fig.: 1. **Formulae:** 1. **Bibl.:** 9.

Bubenko Pavlo T. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Business Economy, Business Administration and Regional Development, Kharkiv National University of Urban Economy named after O. M. Beketov (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

Drapeza Yana V. – Applicant, Department of Business Economy, Business Administration and Regional Development, Kharkiv National University of Urban Economy named after O. M. Beketov (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: ariadna713@yandex.ua

Не зважаючи на те, що житлово-комунальне господарство (ЖКГ) у соціальному значенні є пріоритетним об'єктом у забезпеченні добробуту і комфорту людського життя, увага до цієї галузі в державній політиці є, скоріше, декларативною, ніж реальною. Проблемними питаннями розвитку галузі в дослі-

дженні [2] визначено: відсутність механізмів управління реформами, сильна дія факторів супротиву, нестача інвестиційних коштів. З власних досліджень автора виявлена низька якість розроблених Програм реформування в частині необхідних інституційних змін, повноти і достовірності економічних розрахунків, деталізації ресур-

сів щодо забезпечення запланованих заходів. Разом з тим потреба в реформуванні ЖКГ настільки актуальна, що для його реалізації потрібно знаходити нестандартні підходи. У частині тарифної політики маємо ситуацію, коли тарифи встановлюються і змінюються без належного економічного обґрунтування, що викликає супротив і протестні заходи населення в різних регіонах. Фахівці також вважають, що економічно обґрунтовані тарифи підвищують рівень інвестиційної привабливості галузі [3; 7]. Тому одним з ключових завдань перебудови механізму управління ЖКГ є вдосконалення питань тарифної політики.

Питання фінансової політики та формування тарифів викладені в дослідженнях: О. Зубко, О. Василюк, Т. Качали, О. Мільнера, Т. Г. Морозової, Г. Оніщук, А.Раховської, Г. Семчук. У цих працях у цілому зроблено висновки щодо складності самого об'єкта ЖКГ, його реального стану в даний час та необхідності проведення реформ. Але основні проблемні питання методології реформ у тарифному регулюванні, форм його організаційного забезпечення і методів управління тарифами потребують подальшого дослідження.

Мета даної статті полягає в аналізі різних складових факторів впливу на формування тарифів та в обґрунтуванні необхідності комбінованого підходу до тарифного регулювання у сфері ЖКГ.

Для підсилення ролі державної політики у сфері вирішення проблем житлово-комунального господарства на партнерських відносинах пропонується відрегулювати це питання через механізми впливу на приток інвестицій, збільшення та оптимізації розподілу фондів місцевих бюджетів, впровадження регуляторних заходів, у т. ч. у тарифній політиці. Зараз цей напрямок у реформуванні та запровадженні нових відносин у системі «держава – регіон – ЖКГ» практично не освоєний як у науковому забезпеченні, так і в площині управлінських технологій введення змін. Це стосується пільг, дотаційних механізмів, інституційної перебудови галузі, моделей фінансової підтримки організаційно-економічних інновацій.

Ці питання відрегульовані в зарубіжних країнах, досвід яких важливо використати в Україні, адаптувавши його до вітчизняних умов [9]. За кордоном єдиного підходу та узагальненої організаційно-економічної моделі ЖКГ не існує, самі схеми ціноутворення та розміри тарифів різноманітні, пропорції (співвідношення) між тарифами формуються практикою і мають частково економічну, частково соціальну природу, а механізми тарифоутворення й загального регулювання відносин у чотирикутнику «держава – місцева влада – галузь – споживачі» представляють із себе певний набір протиріч. Проблемних питань в управлінні ЖКГ у світі, а тим більше в Україні, безліч, і однією з перших є інституціональна й регуляторна політика, що має найбільше загострення в секторі тарифного регулювання.

При всій важливості ЖКГ для органів вищої владної ієрархії (центральної влади держави), слід чітко розуміти, що ЖКГ є системами регіонального рівня, і більшість ключових рішень слід приймати саме на ре-

гіональному рівні, а якщо стратегічні рішення приймати на державному рівні, то обов'язково без «шаблону і узагальнення», а з позицій особливостей регіону. Зараз органи місцевого самоврядування втратили можливість встановлювати тарифи на комунальні послуги, а державний регулятор у більшості випадків коригує тарифи «в інтересах енергетичної складової» [7]. Становлення тарифів більш залежить від політичних, а не економічних чинників. Відповідність встановлених тарифів «обґрунтованим» теж трактується незрозуміло, а звідси і механізм відшкодування різниці в тарифах державою і місцевими адміністраціями є незрозумілим і непрозорим [2; 3; 8]. Тому реальні (встановлені) тарифи – це факт, а «економічно обґрунтовані» – це віртуальні маяки, довіра до яких ще менша, ніж до «встановлених».

На даний час Україні реалізується державна політика щодо укріплення позицій місцевого самоврядування, активується процес передачі влади і ресурсів на місця, вирішується питання про збільшення долі місцевого бюджету в зведеному [1]. І це позитивний процес.

З проведеного авторами аналізу процесу тарифоутворення, практики тарифних змін та ролі різних учасників системи «Регіон – Органи влади – ЖКГ – Громада» у вирішенні питань тарифної політики визначаємо такі вихідні позиції щодо механізму регулювання тарифів на послуги ЖКГ» [6].

1. Розмір тарифу всіх підгалузевих структур ЖКГ у фактичній системі сьогоденних тарифів, які протягом усього історичного періоду використання тарифів у практиці господарської діяльності мають бути, тісно пов'язаний з умовами, специфікою та економічним станом регіонів, про що свідчить значна розбіжність (2÷3 рази) в тарифах на всі види послуг.

2. Уся специфіка споживачів ЖКГ-послуг, самих підприємств (їх стану та діяльності), умов виробництва і навіть платоспроможності споживачів має різко виражений регіональний характер (приміром, деякі міста і населені пункти забезпечуються питною водою з підземних джерел, а інші транспортують воду з поверхневих джерел за 100 і більше кілометрів). Отже, виробничі умови досить різні.

3. Уся економічна діяльність ЖКГ має чітке закріплення за певною територією і певним (відмінним від інших регіонів) контингентом чи групою споживачів. Тому й адміністративний господарчий вплив на ЖКГ досить різний за регіонами. Тобто головні фактори впливу і регулятори мають регіональне походження і розміщення.

4. Досвід, повна і достовірна інформація, практика тарифоутворення десятиліттями (і на даний час) сформувала на місцевому рівні досить конкретні знання з економічної діяльності, і перш за все у сфері розрахунку і встановлення тарифів, а новий механізм централізації цієї функції в системі НКРЕРП позитивних результатів в цей механізм не вніс. Окрім того, якість тарифоутворення в новому варіанті не підтвердилася практикою, а, отже, і не виправдана, тим більше в умовах, коли функції управління згідно з державною політикою переміщуються в регіони.

У таких умовах переформатування регуляторного механізму системи тарифів у центр (з місцевого рівня) йде в протигагу державній політиці, що здійснює негативний вплив на реформи ЖКГ.

5. Важливі функції життєзабезпечення мають бути доступні для впливу самих громад, що відсутнє в сучасних умовах централізованої політики з встановлення тарифів і створює соціальну напругу в регіонах. Таку ситуацію необхідно врегулювати, підсиливши роль громад у формуванні тарифної системи на послуги ЖКГ.

Визначені особливості дають основу для відтворення механізму регіональної тарифної політики, під яким розуміємо систему норм, правил, розрахунків і механізмів встановлення тарифів на послуги ЖКГ на місцевому рівні (область, місто) самостійно за участю незалежних експертів, представників наукового середовища, громадських організацій та фахівців підприємств ЖКГ. Централізовані республіканські органи (профільного призначення) залишають за собою функцію надзору (контролю) в конфліктних ситуаціях, функції стратегічного прогнозування, методичної підтримки та системного аналізу в рамках національної стратегії розвитку ЖКГ.

Центральні органи регулювання тарифів визначають рекомендаційні нормативи у сфері тарифної політики, розробляють і впроваджують механізми поетапного оновлення не окремого тарифу для суб'єкта господарювання, а системи взаємопов'язаних галузевих структур (газ, тепло, електрика, водозабезпечення та інші). На даний час такі системи ще не розроблені. Інше, не менш важливе, стратегічне завдання тарифної політики полягає в регулюванні економічних відносин у системі ЖКГ за рахунок збалансованого механізму зміни тарифів, що в своїй основі розбудовується на взаємодії двох складових: державного (адміністративного) і ринкового регулювання, причому жодна з цих складових не є абсолютним пріоритетом, а ступінь впливу кожної з них варіюється залежно від часу та економічної ситуації.

Рішення щодо змін у тарифній системі, на наш погляд, мають базуватися на оцінках потенціалу, ресурсно-му забезпеченні та ефективному механізмі управління, причому ресурсна складова має не таке істотне значення, ніж управлінська, якщо її розглядати в широкому розумінні, а саме: закони, інституційні правила, інформаційні системи, кадри, управлінські механізми та інше. Управління має більш вагоме значення також через те, що матеріальні ресурси завжди обмежені, а резерви системи управління, інтелекту, інституційних моделей та організаційних механізмів є практично невичерпними, що і доведено практикою економічних перетворень розвинутих країн.

Із зарубіжного досвіду також відомо, що початок усіх реформ лежить у розгортанні ефективних управлінських моделей, а вже потім розгортаються інвестиційні модернізаційні програми [3]. А якщо це робити навпаки (що, здебільшого, і практикується в Україні), то виділені матеріально-енергетичні та фінансові ресурси приносять не позитивний результат ЖКГ, а скоріше, негативний, чим буде дискредитована сама ідея реформаційної

політики держави в цій галузі. З того ж зарубіжного досвіду відомо, що «майже у всіх країнах світу галузь виводилася з кризи саме за рахунок тарифів» [5; 8]. Але і державна фінансова підтримка галузі ЖКГ закордоном завжди була різнопланова і досить суттєва, тому вважаємо, що виражена тарифна політика самих регіонів є важливою складовою проведення реформ [4].

Оскільки практичні механізми тарифного регулювання у сфері ЖКГ формуються і діють на регіональному рівні, для якого держава створює лише інституційно-правові основи, то на цьому рівні має бути відлагоджена і сама система управління тарифами інтегрованої групи різнопрофільних підприємств ЖКГ, а не вибірково окремими тарифами на водопостачання, тепlopостачання, обслуговування житла та інші. На даний час у регіонах не створено регуляторних механізмів взаємодії комунальних підприємств з місцевими органами влади, бізнес-структурами та населенням. Тому в галузі ЖКГ є потреба активно задіяти дві функції регулювання: вносити свій галузевий вклад у забезпечення розвитку регіону в цілому (стратегічна функція) та створювати механізм внутрішньосистемного регулювання економічних відносин між підприємствами ЖКГ (оперативно-тактична функція). Це стосується і тарифів. Але якщо оперативно-тактична функція тарифного регулювання постійно здійснювалася і раніш, то стратегічна завжди залишалася поза увагою. Стратегічна регуляторна функція тарифів пов'язана з прогнозуванням ситуацій і створенням нового інституційного порядку. Ця функція відповідає за середньострокову тарифну політику, визначає часові періоди зміни тарифів, приміром, на 5 років, з подальшим коригуванням тарифів відповідно до динаміки цін на енергоносії та з урахуванням прогнозу інфляції, а також індикаторів очікуваного рівня енергозбереження та платоспроможності населення.

Загальна схема формування регіональної тарифної політики для забезпечення стратегії розвитку ЖКГ представлена на *рис. 1*.

Як слідує з розробленої схеми, наведеної на *рис. 1*, у тарифному регулюванні враховані як внутрішні фактори (втрати ресурсів, заборгованість підприємств ЖКГ, недоліки системи управління), так і прогнози змін у зовнішньому середовищі (інфляція, інвестиційні ресурси, можливості державної соціальної політики). Регуляторні функції тарифу відповідають за досягнення як фінансової стійкості самих підприємств ЖКГ, так і підвищеного рівня соціальних стандартів життя населення. Регуляторна функція тарифів також ставить своїм завданням досягнення балансової рівноваги між інтересами виробника і споживача.

Визначимо систему тарифів на послуги ЖКГ в координатах:

- ✦ регіональної політики (стратегія реформ у галузі, виходу на рентабельність – відшкодування собівартості);
- ✦ структури собівартості й тарифів;
- ✦ дотаційних механізмів, пільгових умов;
- ✦ синхронізації процесу змін тарифів (у часі та просторі);

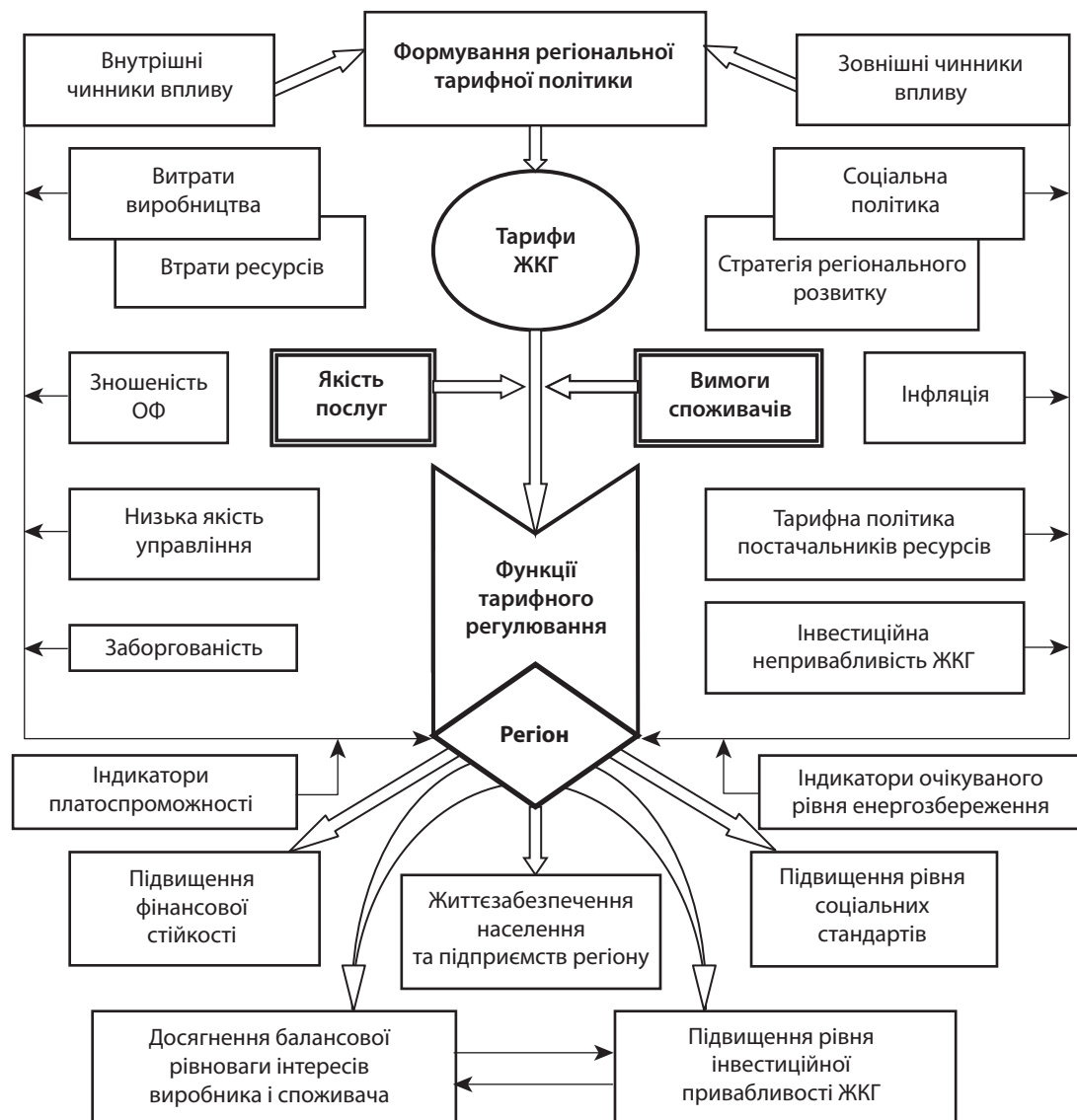

Рис. 1. Схема формування тарифної політики для забезпечення стратегії розвитку ЖКГ

- ✦ зменшення розбіжності між тарифами для різних категорій споживачів;
- ✦ тісного зв'язку між тарифами та якістю послуг;
- ✦ заборгованості й тарифів (штрафи, пені);
- ✦ диференціації тарифів;
- ✦ страхування ризиків.

Ураховуючи головні з наведених вище характеристик, пропонуємо таку концептуальну модель формування регіональної тарифної політики (ТПЖКГ):

$$ТП_{ЖКГ} = f_{nc}^{cf} \left[S, I_{нв}, \frac{P_1}{P_2}, Z \right], \{E\}, \left[\frac{r_{инфл}}{R_{инфл}}, \Delta T, OF, FC, Y_n \right], (C_p, П_3), K_1, K_2, \quad (1)$$

де ТП – модель тарифної політики (тарифна стратегія);

S – собівартість послуг ЖКГ;

$I_{нв}$ – інвестиційна складова в тарифі;

P_1 – планова рентабельність в діючому тарифі;

P_2 – фактично досягнута рентабельність за період

ΔT ;

Z – рівень заборгованості;

E – ефективність роботи системи управління;

r – фактичне середнє значення інфляції за період

ΔT ;

$R_{инфл}$ – прогноз інфляції на перспективу;

$\Delta T'$ – період використання діючого тарифу до часу введення нового;

OF – стан основних фондів (для міжрегіональних порівнянь);

FC – фінансовий стан (для міжрегіональних порівнянь);

Y_n – врахування фактора якості послуг;

C_p – страхування ризиків;

$П_3$ – зміни в податковій політиці;

K_1 – регіональний коефіцієнт, у т. ч. екологічний вплив ЖКГ на регіон;

K_2 – врахування тарифних змін основних постачальників ресурсів, у т. ч. енергетичних.

Відмітимо особливості запропонованої концептуальної моделі тарифної політики.

1. За базу розрахунку нового тарифу приймається собівартість послуг (S) у різних оцінках: (фактично до-

сягнута, розрахункова в оптимізаційному режимі господарювання і зниження втрат, очікувана в перспективі), потреби в інноваціях на модернізацію і розвиток (I_{NB}), рентабельність (фактична та запланована), рівень заборгованості (дебіторської та кредиторської), динаміка заборгованості. Головне завдання: виведення галузі на необхідний рівень рентабельності та ефективного використання ресурсів за рахунок зниження собівартості, зменшення рівня боргових зобов'язань, забезпечення ефективного управління, проведення реформ і впровадження енергозберігаючих заходів $\{E\}$.

2. Другий блок моделі тарифної політики ЖКГ включає в себе: врахування динаміки інфляційних процесів, стану основних фондів, рівня і динаміки фінансових показників, періоду використання діючого тарифу. При введенні нових тарифів оцінюється організація системи управління стандартами, заходами щодо забезпечення якості послуг, результативністю управління і прогноз щодо покращення якості послуг у відповідності з завданням підвищення рівня стандартів життя населення.

Другий регулюючий блок формування тарифів і тарифної політики відбиває загальноприйняті принципи ціноутворення (врахування інфляції, економічного стану виробника послуг, рівня розвитку системи управління якістю) і деякі організаційні особливості введення змін – період стабільності (незмінності) тарифу, характер динаміки фінансових показників.

3. Третій блок врахування і проведення обґрунтованих коректив у тарифній політиці складають оцінки та характеристики регіональної специфіки (економічний потенціал регіону, інвестиційний клімат, рівень доходів населення, зайнятість та інше): прогнозовані зміни в податковій системі та в тарифній політиці постачальників ресурсів, у т. ч. енергетичних. Складова тарифу «страхування ризиків» (C_p) є дійсно необхідною, особливо для ресурсних підгалузей ЖКГ (водо-, теплозабезпечення, енергопостачання). Ці системи постійно працюють в аварійному режимі, де при 60÷70% зношеності основних фондів нерідко трапляються надзвичайні ситуації. При цьому державні й місцеві бюджети та резервні фонди недостатні для їх вирішення. Включення такої компоненти в тариф збільшує шанс на надійне функціонування ЖКГ.

4. Знаком $f_{nc}^{C\Phi}$ у концептуальній моделі тарифної політики визначено, що конкретні нормативи та моделі розрахунку мають свій алгоритм і свою специфіку для кожної підгалузі ЖКГ (житло, вода, тепло, транспорт, санітарія та інші): nc – підгалузєва специфіка; а $C\Phi$ дає орієнтацію на соціальний фактор – вимоги споживача.

ВИСНОВКИ

У наведений концептуальній моделі складові ціноутворення та фактори впливу на тарифну політику визначені таким чином, щоб врахувати загальну економічну ситуацію в регіоні та задіяти максимум впливових факторів на економічний механізм надання послуг (виробничий та фінансовий стан системи ЖКГ, можливість саморозвитку, ефективність управління), врахувати механізм синхронної дії в часі та просторі для всіх учасників господарювання в регіоні, забезпечити

доступ споживачів до формування тарифної політики. Синхронність змін може набути реальність у кластерах оргмоделей ЖКГ, де на договірній основі можна зафіксувати умови ведення взаємної тарифної політики учасників кластера.

Для «національного регулятора» запропонована концептуальна модель не підходить: складна за факторами, інформаційно не забезпечена, відкрита для врахування і прояву регіональної специфіки ЖКГ. Але держава має чітко визначити позицію, що не система ЖКГ існує для «національного регулятора», а навпаки. І якщо соціально-економічна та управлінська доцільність діяльності галузі потребує змін, то, перш за все, під ці зміни підпадають «міністерства, інші центральні органи – комітети і комісії», а вже потім структури ЖКГ первинного виробничого рівня.

Концептуальна модель тарифного регулювання, що пропонується, орієнтована на самі регіони, на їх місцеві органи управління. Вона підпорядкована принципу не єдиного тарифу, а збалансованої системи тарифів, що наближує ЖКГ до діяльності в ринкових умовах, розширює можливість самих регіонів значно покращити інформаційну базу ціноутворення (за рахунок розширеного набору показників системи ЖКГ та їх високої достовірності), виводить підприємства ЖКГ на новий рівень керованості, інноваційної сприйнятливості, відповідальності за якість і кількість наданих послуг – паралельно з відповідальністю за економічну обґрунтованість тарифів.

Підсилення регуляторних функцій регіонів у тарифній політиці ЖКГ пропонується здійснювати в умовах порівняльного аналізу ситуації в регіонах. Зараз тарифи в регіонах явно незбалансовані, у т. ч. навіть у масштабах одного регіону. Мається на увазі, що в тарифах присутні значні розбіжності по категоріях споживачів: населення, бюджетна сфера, комерційні підприємства та організації. По регіонах відмічаються також значні відхилення тарифу від собівартості надання послуг. На регіональному рівні тарифна політика має бути селективною та розроблятися за умов балансу навантаження на окремі групи споживачів.

Таким чином, в авторському науковому підході розроблена концептуальна модель тарифного регулювання, в основі якої міститься комплекс органічно пов'язаних між собою заходів, включаючи поглиблену аналітику галузі, оцінку ситуаційного стану, врахування інтересів споживачів, зацікавлених в якісних послугах. У концептуальну модель включені складові собівартості послуг ЖКГ, інноваційності, платоспроможності споживачів, якості роботи системи управління. Сам же механізм формування тарифів запропоновано до реалізації як синхронізовану технологію поетапного проведення змін та переходу до кластерної організації ЖКГ. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про житлово-комунальні послуги» № 1875-IV від 24.06.2004 р. (редакція від 01.01.2016 р.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>

2. Аналітичний звіт за підсумками реалізації проекту «Національний моніторинг реформ в Україні (тарифна реформа)». Львів, 2012. 132 с. URL: [http://www.osbb.com.ua/attachments/article/15/Аналітичний%20звіт%20«Національний%20моніторинг%20реформ%20в%20Україні%20\(тарифна%20реформа\)»](http://www.osbb.com.ua/attachments/article/15/Аналітичний%20звіт%20«Національний%20моніторинг%20реформ%20в%20Україні%20(тарифна%20реформа)»).pdf

3. Гудков Т. Как сбалансировать тарифную политику. *Коммунальный комплекс России*. 2006. № 2 (20). С. 32–37.

4. Зубко О. В. Можливості впровадження зарубіжного досвіду управління сектором ЖКГ в Україні. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. № 1 (9). С. 218–221.

5. Комиссарова Л. А. Европейский опыт в управлении жилищно-коммунальным хозяйством. *Развитие жилищно-коммунального хозяйства (Вестник НГИЭИ)*. 2011. № 5 (6), том 1. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskiy-opyt-v-upravlenii-zhilishchno-kommunalnym-hozyaystvom>

6. Качала Т. М. Проблеми реформування ЖКГ: регіональний аспект. *Зб. наук. пр. Черкаського держ. технологіч. ун-тету*. 2011. Вип. 24, ч. II. С. 313–317.

7. Поташний Ю. Олексій Кучеренко: «Світова фінансова криза врятує вітчизняне ЖКГ». *Віче*. 2008. № 23. URL: <http://www.viche.info/journal/1226/>

8. Реформування тарифів та реструктуризація комунальних підприємств в Україні, 2004–2005. URL: <http://www.mdi.org.ua/27>

9. Варіанти залучення приватного сектора у сферу комунальних послуг в Україні/Підготовлено ПАДКО для агентства США з міжнародного розвитку. 2002. 19 с. (Програма – Реформування тарифів та реструктуризація комунальних підприємств в Україні).

REFERENCES

“Analytichnyi zvit za pidsumkamy realizatsii proektu «Natsionalnyi monitorynh reform v Ukraini (taryfna reforma)»” [Analytical report on the results of the project "national monitoring of reforms in Ukraine (tariff reform)"]. <http://www.osbb.com.ua/attach->

[ments/article/15/Аналітичний%20звіт%20«Національний%20моніторинг%20реформ%20в%20Україні%20\(тарифна%20реформа\)»](http://www.osbb.com.ua/attachments/article/15/Аналітичний%20звіт%20«Національний%20моніторинг%20реформ%20в%20Україні%20(тарифна%20реформа)»).pdf

Gudkov, T. “Kak sbalansirovat tarifnuyu politiku” [How to balance tariff policy]. *Kommunalnyy kompleks Rossii*, no. 2 (20) (2006): 32–37.

Komissarova, L. A. “Yevropeyskiy opyt v upravlenii zhilishchno-kommunalnym khozyaystvom” [The European experience in the management of housing and communal services]. <http://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskiy-opyt-v-upravlenii-zhilishchno-kommunalnym-hozyaystvom>

Kachala, T. M. “Problemy reformuvannia ZhKH: rehionalnyi aspekt” [Problems of reforming housing and communal services: regional aspect]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu*. Vol. 2, no. 24 (2011): 313–317.

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1875-15>

Potashnyi, Yu. “Oleksii Kucherenko: «Svitova finansova kryza vriatiue vitchyzniane ZhKH»” [Oleksii Kucherenko: "the Global financial crisis will save the domestic housing"]. *Viche*. <http://www.viche.info/journal/1226/>

“Reformuvannia taryfiv ta restrukturyzatsiia komunalnykh pidpriemstv v Ukraini, 2004–2005” [Tariff reform and restructuring of communal enterprises in Ukraine, 2004–2005]. <http://www.mdi.org.ua/27>

“Varianty zaluchennia pryvatnoho sektora u sferu komunalnykh posluh v Ukraini” [The options of involving the private sector in the sphere of communal services in Ukraine]. *Prohrama – Reformuvannia taryfiv ta restrukturyzatsiia komunalnykh pidpriemstv v Ukraini, 2002*.

Zubko, O. V. “Mozhlyvosti vprovadzhennia zarubizhnoho dosvidu upravlinnia sektorom ZhKH v Ukraini” [The possibility of introducing foreign experience in the management of the housing sector in Ukraine]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, no. 1 (9) (2011): 218–221.